

04070, Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 2-й поверх,
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

2nd floor, 3 Borysoglibska str., Kyiv 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

РІШЕННЯ № 86
Про вжиття заходів щодо недопущення порушення
права особи на отримання професійної правничої допомоги

«27» червня 2019 року

смт. Затока, Одеська обл.

03 червня 2019 року на адресу Національної асоціації адвокатів України надійшло звернення народного депутата України Луценка І.В. з проханням сприяти вирішенню ситуації, що склалася з питання порушення прав громадян України Назарчука С.М., Яценка А.П. та інших 23 обвинувачених, а також заява адвоката Дульського О.Л. від 07 травня 2019 року про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

Підставою для звернення стала ситуація, що склалася у так званій справі «вертолітних податківців», обвинувальний акт в якій наразі перебуває в Дніпровському районному суді міста Києва.

Так, на думку заявників, у вказаній справі суттєво порушуються права адвокатів та їх клієнтів, оскільки в Дніпровському районному суді міста Києва для 25 обвинувачених та 53 захисників відсутні умови для ефективної участі у розгляді справи через відсутність спеціально облаштованих тимчасових робочих місць, що призводить до порушення права на захист.

В той же час, неналежно облаштовані тимчасові робочі місця адвокатів при здійсненні конституційної функції – захисту прав, свобод та інтересів громадян України є системною проблемою з якою зустрічається кожен український адвокат, а тому потребує нагального вирішення.

Рада адвокатів України, розглянувши звернення народного депутата Луценка І.В. та заяву адвоката Дульського О. Л., врахувавши пропозиції, зауваження та доповнення членів Ради адвокатів України щодо забезпечення ефективної участі адвоката в процесі здійснення адвокатської діяльності в суді, у межах повноважень роз'яснює наступне.

Частиною 4 статті 43 Конституції України кожному гарантовано право на належні, безпечні і здорові умови праці.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (статті 3 Конституції України).

Відповідно до статті 131² Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Рішенням у справі «Молдавська проти України» від 14 травня 2019 року, Європейський суд з прав людини підтвердив доцільність монополії адвокатури на представництво в українських судах.

Адвокатам необхідно мати можливість вільно й у повній мірі виконувати свої обов'язки з метою встановлення верховенства права, сприяння забезпеченню доступу до правосуддя та правової допомоги, забезпечення дотримання належної процедури в судовому процесі, створення змагальної системи судочинства, а також захисту прав людини.

Адвокат за правовим змістом його діяльності відноситься до категорії самозайнятих осіб, на яких держава спрямувала функцію надання професійної правничої допомоги громадянам України. Формат своєї діяльності адвокат організує самостійно (самозайнята особа), та виконує доручення клієнта, яке оформляється угодою.

Враховуючи специфіку роботи, адвокат протягом робочого часу, який не є нормованим, змушений здійснювати представництво інтересів клієнта в різних державних органах, установах та організаціях незалежно від форм власності та підпорядкування, в тому числі і в судах.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою, а тому на нього розповсюджується законодавство щодо умов праці, зокрема, щодо робочого місця адвоката.

З аналізу процесуального законодавства України, виключно адвокат здійснює представництво інтересів іншої особи в суді. Аналогічно, адвокат забезпечений державною гарантією дотримання його прав.

Відповідно до ст. 17 зазначеного закону, адресою робочого місця адвоката є місцезнаходження обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності або адреса фактичного місця здійснення адвокатської діяльності, якщо вона є відмінною від місцезнаходження обраної адвокатом організаційної форми адвокатської діяльності.

Представництво інтересів клієнта в суді відбувається в рамках адвокатської діяльності, а саме – незалежної професійної діяльності адвоката щодо здійснення захисту. Отже, «зал судових засідань» є місцем здійснення адвокатської діяльності, і повинно відповідати вимогам до робочого місця (щонайменше із наявністю столу та стільця), освітлення, рівнів вібрації і шуму, мікроклімату в приміщенні тощо, передбачених законодавством про охорону праці та санітарним нормам.

Поняття правового терміну робочого місця визначається, як у КЗпП України, так і у інших нормативно-правових актах. З огляду на це, можна визначити термін робочого місця, як місця постійного або тимчасового перебування працівника в процесі трудової діяльності.

З аналізу нормативно визначених чинників щодо будівельних, гігієнічних та санітарних норм, державою встановлені допустимі значення шкідливих виробничих чинників, встановлені шляхом гігієнічного нормування зведені у спеціальні документи і відповідним чином затверджені, являють собою санітарні норми. Вимоги, що містяться в документах санітарного законодавства, конкретизовані в санітарних нормах, правилах, методичних вказівках, рекомендаціях, положеннях та інструкціях, які видає Міністерство охорони здоров'я України.

Тобто, тимчасове робоче місце адвоката при здійсненні представництва в суді повинно відповідати санітарним та будівельним нормам та правилам. Відсутність належних умов для роботи адвоката є по суті перешкодою для кваліфікованого представництва/захисту інтересів клієнта, що суперечить правам громадян України гарантованим Конституцією України.

Зрозуміло, що адвокат, як самозайнята особа, організовує собі постійне робоче місце самостійно. Але тоді, коли він виконує делеговані державою повноваження, саме держава зобов'язана створити адвокату умови для нормальної праці, враховуючи і сучасні технічні можливості для роботи з електронними документами.

У відповідності частини 2 статті 9 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» суд створює такі умови, за яких кожному учаснику судового процесу гарантується рівність у реалізації наданих процесуальних прав та у виконанні процесуальних обов'язків, визначених процесуальним законом.

Згідно частини 8 статті 11 вищезазначеного закону, судові засідання проводяться виключно в спеціально обладнаному для цього приміщенні суду – залі засідань, яке придатне для розміщення сторін та інших учасників судового процесу і дає змогу реалізовувати надані їм процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки.

Так, адвокат, в процесі здійснення адвокатської діяльності в суді повинен мати спеціально облаштоване, відведене для нього тимчасове робоче місце у судовому засіданні (щонайменше з наявністю стола та

стілця), аби мати можливість користуватися Законами України, робити помітки в своїх записах, у разі виникнення потреби користуватися портативним комп'ютером задля ефективного здійснення професійної діяльності, узгоджувати правову позицію з Клієнтом, який має знаходитися поряд з адвокатом.

У відповідності до п.п. 6.2.1.2, 6.2.1.4, 6.2.1.6 Державних будівельних норм України Будинки і споруди Суди ДБН В.2.2-26:2010 затверджених Регіонбуд України, площа залу судових засідань поділяється на дві основні зони: процесуальну зону та зону для розміщення відвідувачів та осіб, задіяних у справі. Глибина процесуальної зони залу судових засідань повинна становити не менше ніж 5,5 м у залах для розгляду кримінальних справ з кількістю місць для відвідувачів до 50 та не менше ніж 6,5 м у залах для розгляду кримінальних справ з кількістю місць для відвідувачів 50 та більше осіб з урахуванням можливого збільшення числа учасників процесу при розгляді складних резонансних справ, а також числа підсудних. Місця для адвокатів повинні розміщуватись поруч (перед) із підзоною для підсудних із конвоєм. Віддалення підзони для підсудних від зони для відвідувачів повинно бути не менше ніж 2,0 м.

Приміщення для судового засідання повинно бути достатньо великим для розміщення всіх учасників судового процесу, щоб усі мали однакову можливість бачити, чути, бути почутим і слідкувати за ходом судового розгляду (Рішення Європейського суду з прав людини «S.C. проти Сполученого Королівства» від 15 червня 2011 року).

Європейський суд у своїх рішеннях неодноразово наголошував на забезпеченні справедливого слухання, гарантованого ст. 6 Конвенції, зокрема на можливість реалізації обвинуваченим права брати ефективну участь у розгляді його справи та отримувати практичну й ефективну правову допомогу, будь-які заходи, що обмежують участь обвинуваченого під час судового розгляду або накладають обмеження на нього чи його відносини з адвокатами повинні бути застосовані, тільки доки це необхідно, і мають бути пропорційні ризикам у кожному конкретному випадку (справи «Свинаренко і Сляднєв проти України», «Ван Мехелен та інші проти Нідерландів», «Ярослав Белоусов проти Росії»).

При здійсненні представництва інтересів обвинуваченого в судовому засіданні, захисник повинен мати змогу безперешкодно спілкуватись з підзахисним, що було підтверджено Європейським судом з прав людини у справі «Сахновський проти Росії» (2010 р.), де наголошено, що право обвинуваченого спілкуватись зі своїм адвокатом без ризику підслуховування третьою стороною є однією з основних вимог справедливого судового розгляду в демократичному суспільстві; в іншому випадку правова допомога втратить значну частину своєї корисності (п.п. 147-149).

Таким чином, саме на державу покладається обов'язок забезпечити адвоката тимчасовим робочим місцем (із наявністю щонайменше стола та стільця) при здійсненні представництва інтересів особи в суді, яке відповідатиме санітарним та будівельним нормам та правилам, забезпечуватиме можливість адвоката безперешкодно спілкуватись з клієнтом без ризику бути підслуханим третіми особами, враховуватиме можливість використання сучасних технічних можливостей для аналізу документів у електронному вигляді.

Відсутність вищезазначених умов для роботи адвоката є по суті перешкодою для належного захисту інтересів клієнта та унеможливорює виконання ним конституційної функції – надання професійної правничої допомоги.

За таких обставин, у разі неможливості надання адвокатом професійної правничої допомоги в неналежно облаштованому залі судових засідань (без наявності щонайменше столу та стільців для адвоката та його клієнта з можливістю їхнього безперешкодного конфіденційного спілкування) залишення адвокатом такої зали судових засідань не може розцінюватись як порушення правил адвокатської етики, трактуватись як прояв неповаги до суду та слугувати притягненню адвоката до відповідальності встановленої Законом.

З огляду на наведене, Рада адвокатів України, розглянувши звернення народного депутата України Луценка І.В. від 24 травня 2019 року № 11-2873/5 та заяву адвоката Дульського О.Л. від 07 травня 2019 року, з метою недопущення порушення прав на ефективну участь в процесі здійснення адвокатської діяльності в суді, врахувавши пропозиції, зауваження та доповнення членів Ради адвокатів України, керуючись статтею 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України, **вирішила:**

1. Звернути увагу, на необхідність створення належних умов тимчасового робочого місця адвоката при здійсненні представництва інтересів особи в суді, яке відповідатиме санітарним та будівельним нормам та правилам, забезпечуватиме можливість адвоката безперешкодно спілкуватись з клієнтом; враховуватиме можливість використання сучасних технічних можливостей для роботи з електронним документом.

2. Звернутися до Державної судової адміністрації України, Ради суддів України, Президента України, Генеральної прокуратури України, Верховного суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з проханням у межах наділених повноважень сприяти недопущенню порушення права особи на отримання професійної правничої допомоги, шляхом забезпечення адвокатів належними умовами праці при здійсненні представництва в судах.

3. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України.

Голова Ради адвокатів України
Ізовітова

[підпис][підпис] Л.П.

Секретар Ради адвокатів України

[підпис] І.В. Колесников